

המדע המערבי כשער לעולם הנפש והרוח

מאת גלי אדר

התפתחותו של המדע המערבי מאז המאה ה-15 הביאה להבנה חסרת תקדים של האנושות בעולם החומר, ולפיתוח מואץ של הטכנולוגיה. גלי אדר טוענת כי מי שיעמיק בהבנת החומר – באמצעות הכלים המדעיים – יוכל להבין בצורה טובה יותר גם את הנפש ואת הרוח

זו כמפתח חשוב בהתמודדות עם הידע הרוחני. היכולת להפריד בין האובייקטיבי לסובייקטיבי, ומשם להבין מהי השלכה, מהווה גם בסיס איתן לכניסה לעולם הנפש, אשר בהמשך דרכי הפך לנושא עיסוקי המרכזי. כיום, כיועצת ביוגרפית, אני פוגשת אנשים אשר מגיעים לייעוץ ממקצועות שונים, בהם אומנו בדיסציפלינות חשיבה שונות. כאשר מגיע לידע של הייעוץ הביוגרפי אדם שאומן בתחום המדעים, וזה הרגע שלו לטרנספורמציה, אני יודעת שלידע זה, אפילו אם יפגוש בו לראשונה, הוכנה תשתית מצוינת. כמו שדה תעופה מדויק אשר בו הידע ימריא במהירות ובדיוק.

הקושי השני הגדול שלי היה האכזבה מגבולות הידע. הייתי בחזית הידע המדעי של אותה תקופה, ולמדתי ברצינות. אני זוכרת רגע בו ישבתי באחד האולמות הענקיים, בין מאות סטודנטים, ועל הבמה רץ המרצה מצד לצד ומאחוריו לוח ענק מקושקש בנוסחאות. היה זה שיעור פיזיקה. המרצה דיבר על נושא הקוונטים וניסה להסביר את הרעיון שכל חלקיק הוא גם אנרגיה. באותו רגע נסערתי. הבנתי שהמציאות המתוארת היא חלקית. הסטודנטים שלצדי המשיכו ברישום קדחתי של החומר במחברות, אך עבורי היה זה רגע חשוב, אשר באותו זמן לא יכולתי להעריכו וגם לא היה לי מושג מה לעשות איתו. בסיום לימודי מדעי הביולוגיה המשכתי ישירות ללימודי היוגה ולהכשרה כמורה ליוגה. ושם, במסגרת לימודים זו, קיבלתי תמונת עולם אשר הרחיבה את מה שעורר בזמנו את אכזבתי. גם כאשר הידע שלמדתי בדרך היוגה הרחיב בנקודות בהן עולם המדע לא נתן לי

דרכי אל הרוח עוברת דרך שערי החשיבה. עד היום זוכרת אני את עצמי בגיל 21, פוסעת דרך מרחבי הדשא אל עבר השלט "מדעי הטבע" בכניסה לפקולטה בקמפוס גבעת רם בירושלים. אני סטודנטית בשנה א' בביולוגיה. אני רוצה לדעת את סודות החיים, והחיפוש התחיל בהבנתם דרך הידע הזמין וההגיוני עבורי באותה תקופה – המדע. במובנים מסוימים היה זה המשכו של המבט בו נשאתי עיניי לשמים בגיל 12, וראיתי להקת ציפורים במעופה. בו ברגע חדרה אליי ההכרה שיש תודעה אשר מכוונת מעוף זה. בלימודי האקדמיים רציתי להתקרב לחקר תודעה זו אשר מכוונת ומארגנת את החיים. בלימודים באוניברסיטה חוויתי קשיים, אשר המפגש עמם הוביל אותי בדרכי הרוחנית בהמשך חיי. קושי אחד היה הדרך הנדרשת לבניית היכולת להגיע לחשיבה אובייקטיבית מדעית, ולהסתכלות על הטבע ללא רגש והשלכות אנושיים. האימון בדיסציפלינה זו דרש שעות רבות של התבוננות בתופעות במעבדות ובסיוורים, התמקדות רק בעובדות הנגלות, תיאורן לפי המתודה המדעית וסיכומן בדוח המעבדה בסגנון כתיבה מדעי. הידע משתנה בכל תחום, אך כל דיסציפלינה מלמדת את ההולך בה את דרכי ההתייחסות הנדרשים לעולם התוכן המקצועי שלה. כאשר מדע, התאמנות זאת הייתה חשובה כדי להכשיר אותי להיות חוקרת בתחום. בתודעתי הבנתי זאת, ועמדתי בדרישות של אימון זה. אך בנפשי, שבשנים אלו לא יכולתי לתת לה מילים, הייתה זו חוויה מכווצת, לעתים עד כאב גופני. היום, ממבט השנים, אני מוקירה התאמנות

טלסקופים מדור א'. מתוך: הסיפור שאינו נגמר

הביא את הפריצה הרוחנית של העידן החדש? מה יש במדע שאפשר לו להיות חוד החנית בנקודה קריטית של תחילת העידן כנושא התודעה החדשה?

בעידן זה העולם הפיזי כה ממשי, מושך ומרתק בעיני האדם, שכאן מופיעה גם הסכנה: מאחר שהוא מסופק לחלוטין מעולם זה, אין לו דחף להרחיב את תודעתו אל עבר עולמות הרוח

נתחיל מסקירת העובדות, ומהעובדות ההיסטוריות דווקא: השאלה המרכזית שנשאלה במאה ה-15 ובתחילת המאה ה-16 הייתה, "מי התחיל את המפץ הגדול?". כאן ניצבת דמותו של קופרניקוס, אשר גרם לזעזוע הגדול ביותר, עם הגילוי שכדור הארץ אינו מרכז היקום אלא שהאדמה וכוכבי הלכת סובבים סביב השמש. תגלית זאת הייתה ממש מהפכה. ויותר מהגילוי עצמו הייתה מהפכנית המתודה בה קופרניקוס הגיע לחשיבה שכזאת.

תשובות מספקות, הודיית תמיד בתוכי לעולם המדע ולידע שהוליכו אותי בבטחה בתודעתי אל עבר אותו הגבול. במקום בו זיהיתי את הגבול יכולתי להמשיך בידע אחר ובמתודות חקירה שונות. בהירות זו, אשר אותה יכולתי לאבחן במספר תחומים, נסכה בי ביטחון באמיתות עולם הרוח.

המדע המערבי – שלב חדש בתודעה האנושית העידן שלנו, הנקרא עידן "נפש התודעה", נפתח לפי הידע האנתרופוסופי במאה ה-15. כאשר מגיע הזמן המתוכנן והנכון באנושות לעבור שלב בתודעת העולם, מגיעים האנשים שהוכשרו לכך. היקום והאנושות מתקדמים באמצעות בני אדם שתודעתם מפותחת יותר משאר האנושות, והם פורצי הדרך. אך תודעתם פורצת הדרך הוכשרה במשך מאות שנים בעולמות הרוח.

כל עידן חדש נפתח על ידי תודעה חדשה ושונה, המתאימה לתודעה שהגיע זמנה להיווצר על פני האדמה. העידן שלנו נפרץ על ידי אנשי המדע, אשר יצרו את שיטת החקר המדעית. האנשים המפותחים ביותר בתחילת העידן חיפשו את החופש ואת האמת דרך המדע. איך אפשר להבין שדווקא המדע המערבי שמתייחס רק לחומר הפיזי בתמונת עולמו

המתודה שלו הייתה דרך של תצפיות וחישובים מתמטיים, ולא חשיבה אינטואיטיבית שהייתה הדרך הרווחת עד אז. אריסטו ואפלטון, שקדמו לו, חשבו והגיעו למסקנות לא על סמך מדידות ומתמטיקה (למתמטיקה היו מטרות אחרות). אחר כך הגיעו גלילאו וקפלר. גלילאו הוסיף שאין קשר בין המשקל של חפץ נופל לבין מהירות נפילתו, וזאת בניגוד לדעותיו של אריסטו. גלילאו ביסס מאוד את הדרך של הגעה למסקנות על סמך תצפיות ומתמטיקה, אך פריצת הדרך האמיתית הגיעה עם ניוטון. ניוטון היה גאון ואכן מתאים לדימוי הפופולרי של הגאון המרוחק, המפוזר והלא-מתקשר. בגיל צעיר ביותר, בהינף יד, פיתח את השיטה המדעית המערבית כולה, כאשר כל אלו שפעלו לפניו – קופרניקוס, גלילאו, קפלר ואחרים – הניחו את בסיסה.

המתודה של המחקר המדעי

המחקר המדעי מתבצע באמצעות תצפיות שמבוססות על החושים ובאמצעות מכשירים כגון טלסקופ ומיקרוסקופ, המעצימים את קליטת החושים. גלילאו בנה את הטלסקופ הראשון, ומאז החל תהליך של העצמה של הידע שמתקבל דרך החושים. במקביל, המחקר המערבי הבין גם שהחושים הפיזיים יכולים להטעות, כמו שהטעו את הקדמונים. פתרון לבעיה זו היה פיתוח החשיבה הלוגית הנקייה, ששיאה היא המתמטיקה – חשיבה שיש בכוחה לתקן את תפיסת החושים. עיקר שלישי במתודה של המחקר המערבי הוא חובת ההוכחה. כלומר, עריכת ניסויים שניתן לחזור עליהם. ואחרי כל אלה ניתן לבנות תיאוריה המהווה את האמת לעת עתה, עד אשר תגיע תיאוריה חדשה שתסתור אותה. ומילה נוספת על ניוטון: ניוטון היה דתי, כמו כל החוקרים באותה תקופה. הוא עסק באלכימיה והיו לו נטיות מיסטיות. הוא האמין שאלוהים חשב ובנה את העולם לפי חוקי המתמטיקה. לתפיסתו – יש אלוהים, והוא, ניוטון, רק צריך לגלות את חוקיו. בכל אופן, המדע המערבי הולך וצובר תאוצה והופך לדרך המחשבה החדשה והנכונה לתפיסת המציאות, בהדרגה בכל תחומי הידע: באסטרונומיה, ברפואה, בפיזיקה ואפילו בתחום חדש שנוסד – מדעי החברה. תהליך מקביל שקורה הוא התעצמות הטכנולוגיה כתוצאה מהתפתחותו של המדע.

לא סתם פרץ המדע המערבי כך, ולא סתם כל האנשים המתקדמים והחכמים של אותה התקופה הצטרפו בהתלהבות למסע המדעי. במדע המערבי יש דברים אדירים: קודם כל, יש בו שאיפה לאמת, שהינה מהות רוחנית. וכמוכן, לראשונה, יש חופש מחשבה: לאדם יש יכולת לעמוד בעולם ולחשוב אותו, כאשר הידע לא בא מאנשי דת או מכתבי הקודש. חופש זה הוא נקודת מפנה באבולוציה של התודעה. דבר רוחני משמעותי נוסף שיש במדע הוא עקרון השוויון: בין אם אתה עשיר או סטודנט עני, מה שיקבע אם דעתך תתקבל היא יכולת החשיבה המדעית וחובת ההוכחה. מאפיין נוסף הוא האוניברסליות: לראשונה (אולי חוץ ממוזיקה), יש שפה אוניברסלית שפתוחה לכל, ויותר מכך, יש שפה שאפשר להעביר את פירוטיה מאחד לשני. למדען באירופה ולמדען ביפן יש יכולת לתקשר כי קיימת שפה משותפת, והנתונים חייבים להיות גלויים ומתוקשרים ופתוחים לכל. אין מונופול על הידע. דבר נוסף יפה במדע הוא חובת ההוכחה. אין בלופים. צריך להוכיח בניסוי ולא בכריזמה אישית או בכל לחץ מסוג אחר.

“הגעת להישג אדיר, אדם, אתה בדרך. לא היה מנוס משלב זה בו אתה עומד חופשי לחשוב את העולם ולהגיע לערות בהבנת חוקיו. ואפילו להיות כאלוהים, יוצר של מכשירים. אך אל תיתקע בעולם זה, וברמת תודעה זו...”

וכמוכן, הדבר החדש שנכנס לאבולוציה הוא היכולת של האדם להיות ער בחשיבה, ומדענים נושאים את האימפולס של ערות בחשיבה. אתה צריך לקלוט את העולם הפיזי ולהבין את חוקיו, וזאת בעזרת המתמטיקה שתמיד הולכת עם המדע, ושבה יש את ידע החוקיות של העולם הפיזי. אתה צריך לדעת באופן ער מה עשית, איך הנוסחה עובדת, מהו הקשר בין הדברים, ומהן הסיבות והתוצאות. במידה והצלחת להבין את החוקים של עולם החומר – אתה יכול גם ליצור בעולם זה. הטכנולוגיה היא עדות לכך. כל דבר אשר יודעים את חוקיו בערות, אפשר ליצור בו. לדוגמא, האני חדר את פעולת איבר הראייה, העין, הבין את חוקיו, וכתוצאה ניתן היה ליצור מצלמה.

שטיינר והמדע המערבי

לא בכדי התלהב שטיינר מהמדע המערבי וקרא לאנתרופוסופיה "מדע הרוח". הרי מעבר לידע ולמתודות, המדע הוא דרך לחיפוש האמת, דרך המבוססת על חופש, ערות, שוויוניות ואוניברסליות - ערכים רוחניים במהותם. אך שטיינר מדגיש שוב ושוב ובדרכים שונות שיש עוד עולמות: אתרי, אסטרונומי ורוחי, והאדם צריך לפתח אליהם חושים מתאימים ומתודות חקירה נכונה. להבנתו - המדע המערבי הוא המתודה הנכונה לחקר העולם הפיזי.

דווקא ביצירת נפש התודעה, שהיא הנפש האחרונה והגבוהה ביותר לפני שלב בניית אברי הרוח, האני חודר את הגוף הפיזי, החומר הקשה ביותר. מפגש זה בין האני והחומר הפיזי הוא זה שמאפשר את פיתוח החשיבה המדעית, שניתן לקרוא לה גם חשיבה אינטלקטואלית מופשטת. מתרחשים כאן מספר תהליכים: אחד החשובים בהם הוא שהאדם מתחבר בחושיו לעולם הפיזי בעוצמה שלא הייתה מעולם בעידנים הקודמים. העולם הפיזי חד, ברור וממשי עבורו. החושים הפיזיים, ובעיקר הראייה, נמצאים ברמת המפותחות הגבוהה ביותר עד כה. קליטה חושית טובה היא הכרחית כדי להתחבר לעולם, ולחוות אותו, ומשם נוצרים התנאים לחקירת העולם. כדי לחקור עולם, צריך קודם כל לחוות אותו, כי החוויה קודמת לידיעה. בעידן זה העולם הפיזי כה ממשי, מושך ומרתק בעיני האדם, שכאן מופיעה גם הסכנה: מאחר שהוא מסופק לחלוטין מעולם זה, אין לו דחף להרחיב את תודעתו אל עבר עולמות הרוח.

שטיינר הוקיר מאוד הישג זה של האדם, אך בו זמנית היה מודע לסכנות העצומות של שלב זה. הוא ראה בכאב ובזעזוע כיצד אנשים נשבים בתודעה זו. לכן כל פועלו היה דווקא במרכז התרחשות זו, ורוח אמירתו הייתה: "הגעת להישג אדיר, אדם, אתה בדרך. לא היה מנוס משלב זה בו אתה עומד חופשי לחשוב את העולם ולהגיע לערות בהבנת חוקיו. ואפילו להיות כאלוהים, יוצר של מכשירים. אך אל תיתקע בעולם זה, וברמת תודעה זו. יש עולמות נוספים, עולמות הנפש והרוח. עליך לפתח איברי הכרה לעולמות הנוספים, להתחבר אליהם, ולמצוא את המתודה הנכונה לחקור אותם, להבין את חוקיהם בערות, ואז להפוך ליוצר גם בעולמות

הנפש והרוח. דווקא ההישג האדיר במדע המערבי הוא המקפצה הנכונה לכניסה לעולמות האחרים".

דווקא ביצירת נפש התודעה, שהיא הנפש האחרונה והגבוהה ביותר לפני שלב בניית אברי הרוח, האני חודר את הגוף הפיזי, החומר הקשה ביותר. מפגש זה בין האני והחומר הפיזי הוא זה שמאפשר את פיתוח החשיבה המדעית, שניתן לקרוא לה גם חשיבה אינטלקטואלית מופשטת

שטיינר העז ונתן לאדם, מתוך הבנת הכיוון אליו הוא הולך, ידע מתקדם בנושא חוקי הרוח וחוקי הקארמה בפרט. בנתינת ידע זה טמון אמון ביכולתו של האדם להבין בערות חוקיות זו. וגם אם הדרך עוד בתחילתה, העובדה שכבר אפשר לדבר על כך ולחקור זאת היא התקדמות אדירה. ידע זה עומד בבסיס אתגרי הייעוץ הביוגרפי. בייעוץ הביוגרפי, המשימה היא שבחוט המקשר בין אירועי חייו יבין האדם בערות את משמעות גורלו. המשמעות נמצאת ברובד הרוחי והדרך אליה היא ידע חוקי הקארמה.

במכתם השני בספר מחשבות מובילות אומר רודולף שטיינר:

"האנתרופוסופיה מעבירה ידע הנרכש בדרך רוחנית. אך היא עושה זאת רק מפני שחיי היום יום, והמדע המבוסס על קליטה חושית ופעילות אינטלקטואלית, מובילים למחסום בדרך של החיים - גבול ששם חיי הנפש באדם היו מתים אילולא יכלו לחצות אותו. חיי היום יום והמדע אינם מובילים אל אותו גבול באופן כזה שייאלץ את האדם לעצור שם. כי בדיוק בגבול בו מפקיס הידע שנובע מקליטה חושית, שם נפתחת דרך נפש האדם עצמה אפשרות להמשך ההתבוננות אל תוך עולם הרוח".

גלי אדר MA, יועצת ביוגרפית, מפתחת דרכי חקירה בנושא הקארמה, מייסדת תכנית הכשרה ליועצים ביוגרפיים בצפון, מנהלת בית הספר לייעוץ ביוגרפי "אם החיטה".
תודה למרים פטרי על עזרתה הרבה בהכנת המאמר.
mhahita@gmail.com